Таким чином, створення системи, яка б враховувала інтереси учнів та максимально підвищила б ефективність, не є чимось неможливим. Система освіти має пристосовуватися до змін у суспільстві та давати можливість кожному якнайкраще проявити власні здібності та найефективнішим способом отримувати й використовувати набуті знання без шкоди для фізичного та психологічного здоров'я.

Бібліографічні посилання

1. **Аткинсон, Р.** Человеческая память и процесс обучения / Р. Аткинсон ; [общ. ред. Ю. М. Забродин, Б. Ф. Ломов ; вступ. ст. Ю. М. Забродин, др.] – Москва : Прогресс, 1980 . – 528 с.
2. Методическая объединенная система Севера. Городской информационно-методический центр работников образования. Современное традиционное обучение. г. Мурманск [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gmcit.murmansk.ru/text/information_science/workshop/seminars/training_personality/introduction.htm]
3. Психологические основы типов обучения. Достоинства и недостатки традиционного обучения. Институт международных программ Российского университета дружбы народов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://imp.rudn.ru/ psychology/ pedagogical_psychology/8.html
4. Таксономія Блума [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://textbooks.net.ua/content/view/6144/49/
5. Теория множественности интеллекта и таксономия Блума [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pedagogland.ru/theory.html
6. **Nelson Kristen.** Developing Students' Multiple Intelligences / K. Nelson. – Scholastic Professional Books, 1998. – 160 p.

Надійшла до редколегії 07.11.2013

УДК 811.111 (07)

Л. В. Лемещук

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОТЕНЦІАЛ КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДУ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ-ЛІНГВІСТІВ

У статті розглянуто підхід до викладання англійської мови студентам-філологам. Наголошено на особливостях викладання мови для таких студентів та охарактеризовано завдання, які постають перед викладачами, та способи і методи, які б сприяли якісному викладанню та навчанню. Підкреслено на необхідності будувати процес викладання на основі комунікативного методу, який спрямований на одночасний розвиток основних мовних навичок (усної мови, граматики, читання й сприйняття на слух або аудіювання) у процесі живого, невимушеного спілкування.

***Ключові слова*:** комунікативний метод, студенти-філологи, базові мовні навички.

В статье сделана попытка выделить студентов-филологов как особенную группу тех, кто изучает языки. Акцент сделан на особенностях преподавания таким студентам, и представлено характеристику вызовам, которые возникают перед преподавателями, а также способы и методы, гарантирующие качество преподавания и изучения. Подчеркнута необходимость строить процесс преподавания на базе коммуникативного подхода, ориентированого на одновременное развитие базовых навыков (устная речь, грамматика, чтение и аудирование) в процессе живого общения.

***Ключевые слова*:** коммуникативный подход, студенты-филологи, базовые навыки.

© Л. В. Лемещук, 2014

In the article the attempt is made to concentrate on teaching English to students-philologists as a special group of language learners. The prior attention is paid to the peculiarities of teaching this category of students. Additionally, we aim at characterizing distinctive learners' characteristics and challenges the teachers face that definitely influence teachers' planning decisions and the specification of goals. In the article a special emphasis is laid upon the communicative method that could be used to form a balance between developing basic skills (speaking, grammar, reading and listening) in the process of real communication with more entertaining activities.

***Key words*:** communicative approach, students-philologists, basic language skills.

Процес глобалізації усіх сфер суспільного життя прискорює та мотивує активне вивчення та використання англійської мови як засобу обміну інформації та зближення різних етносередовищ. Оскільки зростає нагальна потреба в активному застосуванні мови для соціальної, економічної та технологічної комунікації на глобальному рівні, виникає гостра необхідність диверсифікувати процес викладання та підготовки фахівців з високим рівнем володіння мовою у межах існуючих навчальних програм та вимог, передбачених для студентів ВНЗ. Процес викладання англійської для дорослих як першої та другої іноземної є у фокусі уваги провідних європейських та світових фахівців (Mc Donough 2013, Krashen 1981, Holly Andrews 2005, Michael Swan 1985, Mellinda Whong, 2011). Цей інтерес викликаний зростаючим попитом на спеціалістів із високим рівнем мовленнєвої компетенції, особливо випускників гуманітарного профілю.

Метою нашої статті є спроба виокремити студентів-філологів як особливу групу тих, хто опановує мови, наголосити на особливостях викладання мови для таких студентів, охарактеризувати виклики, які постають перед викладачами, та способи і методи, які б сприяли якісному викладанню та навчанню. Особливу увагу необхідно зосередити на комунікативному методі, який може стати основою організації навчального процесу та є таким, що передбачає руйнування психологічного бар'єра між викладачем і студентом.

Особливості викладання дорослим, специфіка організації занять та роль викладачу у цьому процесі висвітлено у працях Дж. Хармера, Люка Медінгза, Джона Фенселоу, Холі Ендрюса. На необхідності розуміння та використанні мотивації студентів звертали увагу Дж. МкДонау, Крістофер Шоу, С. Крешен, Дж. Хармер, О. Л. Висоцька. Наголошувалось на необхідності вироблення та імплементації такої моделі навчального процесу, при якій би використовувався увесь потенціал комунікативного методу (Є.І Пасов, Ю. Г. Рєпев, У. П. Подласий, Є. Панов, Р. П. Мільруд).

Виходячи з традиційної моделі навчального процесу, яка складається із змісту (студенти + процес передавання знань + процес засвоєння та контролю набутих знань) та способів і методів, які використовуються у процесі подання інформації, нам би хотілося зосередитись на кроках, які ведуть до втілення мети – за відносно короткий проміжок часу підготувати компетентного філолога. Мотивація до вивчення англійської мови студентами ВНЗ гуманітарних факультетів наявна та досить сформована, що обумовлено загальною ситуацією у нашому суспільстві та перспективою знайти та отримати високооплачувану роботу.

Залишається незаперечним фактом те, що студенти-філологи вирізняються серед студентів інших факультетів солідною філологічною базою, вмінням (інколи винятковим талантом) та бажанням вчити мови, а це вимагатиме відмінного підходу з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних факторів. До об'єктивних

факторів слід віднести: *вік*: навчання дорослих суттєво відрізняється від навчання дітей та підлітків. Дорослі ставлять певні та чіткі завдання і працюють над їхньою реалізацією; *рідна мова студента*: суттєвим вважається, наскільки рідна мова віддалена чи споріднена з мовою, яку вивчаємо. Цей фактор може спрощувати або ж ускладнювати процес навчання; *мотивація: н*аявність мотивації вважається рушійним та визначальним фактором. Як відомо з багатьох джерел, студенти, які навчаються на коротких інтенсивних курсах за кордоном, здатні вчити предмет дуже швидко та успішно; *досвід навчання:* студенти володіють власними прийомами та вміннями засвоювати новий матеріал, використовуючи асоціативну пам'ять. Відомо, що серед філологів є великий відсоток випускників спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням мов, що свідчить про те, що багаторічний досвід занурення у засвоєння мов стає ідеальним середовищем для нашарування інформації на вищому рівні. Завдання викладача полягає лише у тому, щоб правильно організувати та активізувати навчальний процес, здійснюючи корегування та поточний контроль; *здібності або талант*: озброєні доброю пам'яттю та вмінням вчити мови, студенти-лінгвісти мають добру можливість сприймати навчання позитивно, як корисне та приємне хобі, а не як повсякденну рутину; *вихідний рівень володіння мовою*: не викликає сумніву той факт, що викладання мов для тих, хто має певний рівень знань, з одного боку, вимагає доброї підготовки та високого фахового рівня викладача, з іншого – дає можливість використати увесь арсенал методичних трюків та прийомів; *особливості пам'яті*: добрим мовником-фахівцем швидко може стати той, хто крім бажання та вміння вчитись має здатність та схильність засвоювати та пам'ятати великий об'єм інформації, використовуючи усі види пам'яті.

З урахуванням об'єктивних особливостей викладачі, які працюють з філологами, налаштовуються на серйозну академічну співпрацю та є добре обізнані, що навчальні моделі для дорослих та дітей мають суттєву різницю. Вважається, що середньостатистичний дорослий є особою із сильним самоконтролем та набором поставлених завдань, що уможливлює вивчення певного визначеного предмета швидко. Ці два фактори підкреслюють, що методи викладання та організації навчального процесу для дорослих мають бути *формальніші та чітко організовані.*

Процес викладання у більшості сучасних вузів базується на поєднанні класичного (традиційного) та комунікативного підходів викладання. У свідомості більшості студентів класичний метод асоціюється зі застарілими підручниками та відомими та нудними текстами. У свідомості викладача він є можливістю рівномірно розподілити час між чотирма аспектами вивчення мови аудіюванням, граматикою, читанням та говорінням. Одна з принципових умов для даного підходу є вільне володіння українською чи російською мовами викладачем. Такий підхід забезпечить фундаментальні знання, які допоможуть як розуміти, так і формувати певні висловлювання власної думки. Однак до мінусів даного підходу слід віднести те, що він потребує великих затрат аудиторного часу, мало чи недостатньо уваги приділяється спілкуванню, та успіх викладання визначається значною мірою особистістю, талантом та вміннями викладача.

Значно привабливіше та продуктивніше виглядає комунікативний підхід, який сформувався та вкоренився у Європі. Основний акцент на говорінні та аудіюванні та виняткове спілкування іноземною мовою на заняттях сприяє реалізації головного прагматичного завдання методики занурити студента в англомовне середовище та навчити швидко спілкуватися. Метод, який передбачає активну взає-

модію між студентами, парні та групові завдання, багато завдань по аудіюванню, сприяє виробленню та шліфуванню комунікативних навичок. Один із недоліків даного методу – недостатня увага нормативній граматиці та складним лексичним одиницям.

Беручи до уваги усе вище сказане, викладачу, який працює зі студентами-філологами, слід шукати вміле поєднання обох базових методів, щоб підготувати фахового філолога, сформувати та виробити навички спілкування, письма, читання. Свідоме оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування передбачає усвідомлення мовних явищ і функціонування в мові фонетичного, лексичного й граматичного матеріалу відповідно до ситуації спілкування, придбання практичних знань як бази самоконтролю й самокорекції. Це забезпечується раціональною комбінацією теорії та практики, яка є визначальною та принциповою у процесі підготовки лінгвіста.

Г. Г. Почепцов вважає, що нехтування теорією породжує неміцність навичок і відсутність упевненості в правильності мови, вимагає збільшення часу на засвоєння матеріалу й призводить до применшення загальноосвітнього значення вивчення іноземної мови. Проте елементи свідомості слід зміцнювати інтуїтивно-імітативними прийомами роботи, що сприяють створенню відчуття мови [3, с. 45].

Одна з найбільших труднощів, яка виникає у процесі навчання дорослих, як зауважив Джеремі Хармер, полягає у наявності попереднього досвіду «The greatest difference between adults and younger ages is that the former come to lessons with a long history of learning experiences» [5, с. 8]. Завершивши навчання в межах попередньої програми, вони чи досягли успіху, чи зазнали певних незначних невдач. Звичайно, що особа може підсвідомо налаштовуватися на черговий успіх чи поразку. Завдання викладача полягає у тому, щоб допомогти студенту досягати успіху, прогресувати та почуватись упевненим у власних можливостях, а тим, хто прийшов не зовсім упевненим у власних силах, допомогти повірити у себе. Одинадцять років навчання позаду, різний досвід, як позитивний так і негативний, допоможе їм чітко усвідомити, на який навчальний процес вони сподіваються.

Ми поділяємо думку Джона Фенселоу, який у своїй праці «Breaking Rules» стверджує «Both teachers and students need to violate their own behaviour patterns» [4, с. 11]. Одним із основних принципів ефективного навчання, на якому наголошує і Хармер, є відсутність нудьги (No boredom!). Завдання викладача завжди намагатись здивувати та розбудити здорове почуття інтересу та азарту до пізнання та засвоєння, використовуючи увесь арсенал вправ та прийомів. Не останню роль у цьому відіграватиме саме особистість викладача, який має постати вмілим та знаючим фахівцем.

По-перше, викладач, який працює з дорослими повинен бути гнучким та доступним, тобто виступати досвідченим наставником та ерудованим експертом. Студенти можуть несподівано зацікавитися матеріалом, який вони вивчають на інших заняттях, тоді необхідно бути готовим відійти від попереднього плану та миттєво прореагувати на інтереси студентів. У свою чергу це вимагає глибоких знань викладача не лише власного предмету, але й загальної поінформованості та вміння звести діалог у необхідне русло, передбачене попереднім планом заняття. Не менш важливим є вміння ставитись до студентів однаково терпляче – вміло розподілити час між сильнішими та слабшими, заохочуючи їх як до індивідуальної, так і до колективної праці.

По-друге, вміти мотивувати студентів та бути готовим до експериментів. Завдання викладача зуміти примусити студента полюбити свій предмет та знайти практичну причину вчитися. Цього можна досягнути шляхом залучення студентів до відбору розмовних тем, видів занять та активної участі у проведенні занять.

По-третє, заняття англійської мають проводитися з метою забезпечення процесу інтенсивного навчання при повній співпраці викладача та студентів. Викладачам слід налаштовуватися на пошук балансу між серйозною роботою та різними розважальними формами. Дж. Хармер вважає «Adults do not need to have their classes camouflaged ... resorting to playing, dramatizing, singing ...» [5, с.18].

Безумовно, навчання лінгвістів суттєво відрізняється від навчання інших категорій студентів. Їх характеризують:

- вищий рівень мотивації примушує звертатися до мови як до засобу спілкування та професійного використання;
- наявність індивідуального досвіду є важливою перевагою:

а) *лінгвістичний чи філологічний* досвід (глибокі знання структури мови, способи та принципи формування висловлювань, вміння вичленовувати та вживати базові моделі речень);

б) *загальноосвітній досвід* – вміння вчитися та проводити узагальнення, використовувати індуктивні та дедуктивні підходи до засвоєння великих блоків інформації. Вертикаль навчального процесу дозволяє від окремих фраз та комбінацій дійти до складних структур та текстових утворень.

Студентів, які мають талант до вивчення мов, необхідно вчити інтенсивно та подавати інформацію великими обсягами, використовуючи здатність студентів використовувати асоціативну пам'ять чи покладаючись на подібність мов, якими вони можуть володіти або ж мати якісь навіть мінімальні знання. Навчання слід будувати на засвоєнні споріднених тематично вербальних блоків. Для свідомого та продуктивного засвоєння мовного матеріалу слід робити акцент на словотворі – на морфологічному способі вивчення мов. Розуміння механізму утворення слів, взаємодії та комбінаторики флексій вироблятиме вміння чітко розуміти значення незнайомих слів та їхню семантичну валентність, а отже вміти при потребі утворити лексичні гнізда, що сприятиме швидкому росту словникового запасу.

Маючи високий рівень мотивації, студенти більш зорієнтовані на співпрацю з викладачем і, очевидно, матимуть менше проблем із дисципліною. Проте дорослі можуть часто відчувати дискомфорт, боячись виглядати невпевненими, чи губляться, роблячи помилки. Завдання викладача допомогти своїм студентам подолати мовленнєвий чи психологічний бар'єр, створити сприятливий для навчання аудиторний клімат та відновити впевненість у своїх можливостях. Для цього викладачам слід дотримуватись ряду принципів. Вивчити кожного студента та виробити індивідуальний підхід – студент має хотіти комунікувати на задану тему з викладачем або ж одногрупниками, виражаючи власну думку. Бажано вивчити декілька фраз іншою іноземною мовою, якою володіють студенти, щоб вони оцінили ваше бажання бути партнером та опинитись у непевній ситуації, у якій є вони. Запропоновані матеріали мають бути релевантними для дорослих та відповідати їхнім віковим запитам та інтересам. Одні з головних запорук успіху – циклічність та повторюваність матеріалу. При правильній подачі матеріалу студент мимовільно поглинатиме повторювані моделі та лексику, збагачуючи свій словниковий запас. Студенти-філологи відкриті до експериментів з мовним матеріалом. Їм можна пропонувати усі види творчої роботи, починаючи від створення,

написання та презентації незначних об'ємів матеріалу до написання власних прозових чи поетичних творів. Необхідно приділяти значну увагу самостійній роботі кожного студента. Викладач має виступати у ролі менеджера, який організовує процес подання та засвоєння нової інформації.

Однією з найбільших переваг такого процесу могли б стати двомовні викладачі, які б уникали проміжної ланки, рідної мови, а проводили заняття двома іноземними мовами. Такий підхід надихав би студентів швидко переключатися з однієї мови на іншу та адаптуватися у двомовному середовищі значно швидше.

Отже, навчання та використання комунікативного методу передбачає активність не тільки того, хто навчається, але й того, хто навчає. Питання про те, як треба діяти для досягнення певного результату в оволодінні діяльністю, становить головний предмет наступної дискусії.

Бібліографічні посилання

1. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови [Електронний ресурс] / перекл. і адапт. Л. В. Биркун. – Oxford : Oxford University press, 1998. – 49 с. – Режим доступу : www.oup.com
2. **Мильруд Р. П.** Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам / Р. П. Мильруд, И. Максимова // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 5. – С. 17–22.
3. **Почепцов Г. Г.** Паблик рилейшинз, или Как успешно управлять общественным мнением / Г. Г. Почепцов. – М., 1998. – 349 с.
4. **Fanselow J.** Breaking Rules / J. Fanselow. – Longman, 1985. – 450 p.
5. **Harmer J.** How to teach English / Jer. Harmer. – Longman, 2007. – 192 p.
6. **Carter R.** Vocabulary: Applied Linguistic Perspectives / R. Carter. – 336 p.

Надійшла до редколегії 21.10.2013

УДК 371.315:811.133.1

І. І. Липська

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ ЧИТАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПРЕСИ ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ

У статті розглянуто актуальне питання методики навчання читання текстів французької професійно орієнтованої преси студентів юридичних спеціальностей. Було визначено необхідність спеціально розробленої методики навчання читання франкомовних юридичних текстів преси. У статті конкретизуються поняття і зміст навчання читання франкомовної професійно орієнтованої преси. Було визначено труднощі такого навчання. Наведено причини актуальності дослідження. Перспективою розвитку дослідження вважається створення навчальних матеріалів з навчання читання студентів юридичних спеціальностей текстів франкомовної преси.

***Ключові слова*:** франкомовна професійно орієнтована преса, труднощі навчання читання, формування термінологічної компетенції, зміст навчання читання.

В статье рассмотрены актуальные вопросы методики обучения чтению текстов франкоязычной профессионально ориентированной прессы студентов юридических специальностей. Была определена необходимость специально разработанной мето-

© І. І. Липська, 2014